DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE
Dabaszinātņu un matemātikas fakultāte
Matemātikas katedra
Bakalaura studiju programma "Matemātika"

Studiju kurss

Algebriskās struktūras

8.lekcija

Docētājs: Dr. P. Daugulis

2009./2010.studiju gads

Saturs

Lekcijas mērķis:

- atkārtot lineāro telpu teorijas pamatdefinīcijas.

Lekcijas kopsavilkums:

- var definēt algebrisku struktūru - *lineāro telpu (LT)*, kas vispārina vektoru, matricu un LVS atrisinājumu īpašības,
- vairākās zināmās struktūrās var atpazīt LT īpašības.

Svarīgākie jēdzieni: k-lineāra telpa, aritmētiskā LT, matricu LT, funkciju LT, matricas nulltelpa, LT apakštelpa, apakštelpu summa, lineāra kombinācija, kopas lineārais slēgums, LT veidotājsistēma, LT bāze.

Svarīgākie fakti un metodes: LT pamatīpašības, apakštelpu un to operāciju īpašības, lineārā slēguma īpašības, lineārā neatkarības īpašības, LT bāzes īpašības.

1. Lineārās telpas

1.1. Pamatfakti

1.1.1. Definīcija

Par *lineāru telpu virs lauka k (k-lineāru telpu)* sauc kopu L ar šādām struktūrām:

1. kopā L ir dota bināra operācija $+$ ar aditīvu pierakstu tāda, ka $(L, +)$ ir komutatīva grupa (lineārās telpas L aditīvā grupa) -
   - $(x + y) + z = x + (y + z)$,
   - $x + y = y + x$,
   - $\exists 0 \in L$ tāds, ka $x + 0 = x$,
   - $\forall x \in L \exists - x$ tāds, ka $x + (-x) = 0$;
2. ir dota lauka k darbības funkcija

$$k \times L \to L,$$

$$(\lambda, \mathbf{x}) \mapsto \lambda \mathbf{x}$$

   kas uzdod *k-moduļa struktūru* kopā L -

- $\lambda(\mathbf{x}+\mathbf{y}) = \lambda\mathbf{x} + \lambda\mathbf{y}$,
- $(\lambda+\mu)\mathbf{x} = \lambda\mathbf{x} + \mu\mathbf{x}$,
- $1 \cdot \mathbf{x} = \mathbf{x}$,
- $(\lambda\mu)\mathbf{x} = \lambda(\mu\mathbf{x})$.

Ar simbolu + parasti apzīmē saskaitīšanu gan laukā k, gan telpā L, cenšas nepieļaut pārpratumus.

Ja $k = \mathbb{R}(\mathbb{C})$, tad k-lineāru telpu sauc par *reālu (kompleksu) lineāru telpu.*

1.1. teorēma.

1. $0\mathbf{x} = \mathbf{0}$, $\lambda\mathbf{0} = \mathbf{0}$, $\forall \mathbf{x} \in L, \lambda \in k$.
2. $\lambda\mathbf{x} = \mathbf{0} \iff \lambda = 0 \vee \mathbf{x} = 0$.
3. $(-1)\mathbf{x} = -\mathbf{x}$.

PIERĀDĪJUMS Patstāvīgi. ■

1.1.2. Piemēri

1.1. piemērs. *Aritmētiskā (vektoru, koordinātu) telpa virs k-*

$$\underbrace{k \times ... \times k}_{\text{n reizes}} = k^n.$$

Operācijas:

- $(x_1, ..., x_n) + (y_1, ..., y_n) = (x_1 + y_1, ..., x_n + y_n)$,
- $\lambda(x_1, ..., x_n) = (\lambda x_1, ..., \lambda x_n)$.

k^n aditīvā grupa ir grupas k n eksemplāru tiešais reizinājums (tiešā summa).

Redzam, ka

- $0 = (0, ..., 0)$,
- $-(x_1, ..., x_n) = (-x_1, ..., -x_n)$.

Speciālgadījumi:

- $n = 0$, $k^0 = \{0\}$;
- $n = 1$, $k^1 = k$.

Ja $n \in \{1, 2, 3\}$ un $k \in \{\mathbb{Q}, \mathbb{R}\}$, tad ir iespējama ģeometriska interpretācija.

Var definēt LT, kuras elementi ir bezgalīgas virknes.

Apzīmēsim ar $k^{\mathbb{N}}$ kopu, kuras elementi ir visas uz labo pusi bezgalīgās virknes formā $(x_1, ..., x_n, ...)$.

Kopā $k^{\mathbb{N}}$ ir uzdota LT struktūra ar virkņu saskaitīšanas un reizināšanas ar skaitli operācijām.

1.2. piemērs. *Funkciju $X \to k$ telpa $Fun(X, k)$.*

Operācijas:

- $(f + g)(x) = f(x) + g(x)$,
- $(\lambda f)(x) = \lambda f(x)$.

Redzam, ka

- $0 = 0(x)$, $\forall x \in X$,
- $(-f)(x) = -f(x)$.

Var apskatīt tikai noteikta veida funkcijas - polinomus, diferencējamas, gludas u.c.

1.3. piemērs. $\mathbf{Ax} = \mathbf{0}$ - homogēna $m \times n$ LVS ar atrisinājumu kolonnu kopu $\mathcal{N}ull(\mathbf{A}) \subseteq \mathcal{M}at(n, 1, k)$:

$$\mathcal{N}ull(\mathbf{A}) = \{\mathbf{x} \in \mathcal{M}at(n, 1, k) | \mathbf{Ax} = \mathbf{0}\}.$$

$\mathcal{N}ull(\mathbf{A})$ sauc arī par matricas $\mathbf{A}$ *nulltelpu.*

Definēsim kopā $\mathcal{N}ull(\mathbf{A})$ LT struktūru kā matricām.

Var pārbaudīt, ka

- $\mathcal{N}ull(\mathbf{A})$ ir slēgta attiecībā uz LT operācijām,
- visas aksiomas izpildās.

1.4. piemērs. X - kopa, tās apakškopu kopa $\mathcal{P}(X)$. $(\mathcal{P}(X), \Delta)$ ir komutatīva grupa. Var definēt lauka $\mathbb{F}_2$ darbību ar šādiem nosacījumiem $\forall A \in \mathcal{P}(X)$:

- $1 \cdot A = A$,
- $0 \cdot A = 0$.

Var pārbaudīt, ka $\mathcal{P}(X)$ ir $\mathbb{F}_2$-lineāra telpa.

Redzam, ka

- $0 = \emptyset$,
- $-A = A$.

Speciālgadījums - grafa šķautņu kopas apakškopu telpa.

1.5. piemērs. *Matricu telpa* $\mathcal{M}_{n,l}(k)$ - $n \times l$ matricas ar elementiem no lauka k.

Operācijas:

- matricu saskaitīšana,

- matricas reizināšana ar lauka elementu.

Var domāt, ka $\mathcal{M}_{n,l}(k)$ ir tas pats, kas k^{nl}, tikai elementi tiek izkārtoti tabulā, nevis rindā.

1.1.3. Lineārais slēgums un veidotājelementi

Ja ir doti lineāras telpas L elementi $\mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_n$, tad par to *lineāru kombināciju ar koeficientiem* $\lambda_1, ..., \lambda_n$ sauksim L elementu

$$\lambda_1 \mathbf{x}_1 + ... + \lambda_n \mathbf{x}_n = \sum_{i=1}^{n} \lambda_i \mathbf{x}_i.$$

Ja vismaz viens no k elementiem $\lambda_1, ..., \lambda_n$ nav vienāds ar 0, tad lineāro kombināciju sauc par netriviālu (pretējā gadījumā par triviālu).

Ja ir dota kopa $S \subseteq L$, tad par S *lineāro slēgumu* sauc kopu

$$\langle S \rangle = \{\mathbf{x} \in L | x = \lambda_1 \mathbf{s}_1 + ... + \lambda_n \mathbf{s}_n \text{ kur } \lambda_i \in k, \mathbf{s}_i \in S\}.$$

Citiem vārdiem sakot, $\langle S\rangle$ satur visas iespējamās S elementu lineārās kombinācijas (ar galīgu saskaitāmo skaitu).

1.6. piemērs. Viena, divu, trīs elementu kopu lineārie slēgumi.

1.2. teorēma. Katrai kopai $S \subseteq L$ kopa $\langle S\rangle$ ir k-lineāra telpa.

PIERĀDĪJUMS Aksiomu pārbaude. ■

Ja $\langle S\rangle = L$, tad saka, ka S ir L *veidotājsistēma.*

Divas L apakškopas S un S' sauc par ekvivalentām, ja

$$\langle S\rangle = \langle S'\rangle.$$

1.1.4. Apakštelpas

Ja $M \subseteq L$ ir L aditīvās grupas apakšgrupa, kas ir slēgta attiecībā uz k darbību, tad M sauc par L *lineāru apakštelpu*$(M \leq L)$:

1. $\mathbf{m}, \mathbf{m}' \in M \implies \mathbf{m} + \mathbf{m}' \in M$,
2. $\mathbf{0} \in M$,
3. $\mathbf{m} \in M \implies -\mathbf{m} \in M$,
4. $\mathbf{m} \in M \implies \lambda\mathbf{m} \in M, \forall \lambda \in k$.

1.3. teorēma.

1. $S \subseteq L \implies \langle S \rangle \leq L$.
2. $M \leq L \implies \langle M \rangle = M$.
3. $M_i \leq L, \forall i \implies \bigcap_{i=1}^{n} M_i \leq L$.

PIERĀDĪJUMS
1. $\mathbf{y} = \sum \lambda_i \mathbf{s}_i \ \wedge \ \mathbf{y}' = \sum \lambda_i' \mathbf{s}_i \implies \mathbf{y} + \mathbf{y}' = \sum (\lambda_i + \lambda_i')\mathbf{s}_i$.
$\mathbf{0} \in \langle S \rangle$.
$\mathbf{y} = \sum \lambda_i \mathbf{s}_i \implies -\mathbf{y} = \sum (-\lambda_i)\mathbf{s}_i$.
$\mathbf{y} = \sum \lambda_i \mathbf{s}_i \implies \lambda\mathbf{y} = \sum (\lambda\lambda_i)\mathbf{s}_i$.

2. Ja M ir apakštelpa, tad M satur visas savu elementu lineārās kombinācijas, tāpēc $\langle M \rangle \subseteq M$. No otras puses, $M \subseteq \langle M \rangle$.

3. $\mathbf{m}, \mathbf{m}' \in M_i, \forall i \implies \mathbf{m} + \mathbf{m}' \in M_i, \forall i.$
$\mathbf{m} \in M_i, \forall i \implies \lambda\mathbf{m} \in M_i, \forall i.$
■

1.1. piezīme. Apakštelpu apvienojums var nebūt apakštelpa. Var apskatīt piemērus ar plaknes vektoru telpu.

$V, W \leq L$. Definēsim kopu $V + W \subseteq L$ (V un W *summu*) ar šādu īpašību:

$$V + W = \{\mathbf{l} \in L | \exists\ \mathbf{v} \in V, \exists\ \mathbf{w} \in W : \mathbf{l} = \mathbf{v} + \mathbf{w}\}.$$

Divu apakštelpu summas jēdzienu var vispārināt uz galīga skaita apakštelpu summu. $V_i \leq L,\ 1 \leq i \leq n$. Definēsim kopu $\sum_{i=1}^{n} V_i \subseteq L$ ar šādu īpašību:

$$\sum_{i=1}^{n} V_i = \{\mathbf{l} \in L | \forall\ i\ \exists\ \mathbf{v}_i \in V_i : \mathbf{l} = \sum_{i=1}^{n} \mathbf{v}_i\}.$$

Īpašības:

- $V + W = W + V$,

- $(V + W) + Z = V + (W + Z)$.

1.7. piemērs. Plaknes vektori. Monomu apakštelpas.

1.4. teorēma. L - lineāra telpa.

$$\begin{cases} V \leq L \\ W \leq L \end{cases} \Longrightarrow V + W \leq L.$$

PIERĀDĪJUMS

$$\begin{cases} \mathbf{u} \in V + W \\ \mathbf{u}' \in V + W \end{cases} \Longleftrightarrow \begin{cases} \mathbf{u} = \mathbf{v} + \mathbf{w}, \text{ kur } \mathbf{v} \in V, \mathbf{w} \in W \\ \mathbf{u}' = \mathbf{v}' + \mathbf{w}', \text{ kur } \mathbf{v}' \in V, \mathbf{w}' \in W \end{cases} \Longleftrightarrow$$

$$\begin{cases} \mathbf{u} + \mathbf{u}' = (\mathbf{v} + \mathbf{w}) + (\mathbf{v}' + \mathbf{w}') = \underbrace{(\mathbf{v} + \mathbf{v}')}_{\in V} + \underbrace{(\mathbf{w} + \mathbf{w}')}_{\in W} \in V + W \\ \lambda\mathbf{u} = \lambda(\mathbf{v} + \mathbf{w}) = \underbrace{\lambda\mathbf{v}}_{\in V} + \underbrace{\lambda\mathbf{w}}_{\in W} \in V + W. \end{cases}$$ ■

1.2. piezīme. Teorēmu var vispārināt uz jebkuras apakštelpu kopas summu:

$$\forall\, i : V_i \leq L \implies \sum_i V_i \leq L.$$

1.3. piezīme. Var domāt, ka

- $V \cap W$ ir lielākā apakštelpa, kuru satur gan V, gan W,
- $V + W$ ir mazākā apakštelpa, kas satur gan V, gan W.

1.2. Bāze un dimensija

1.2.1. Lineārā atkarība un neatkarība

Lineāras telpas L elementus $\mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_n$ sauc par *lineāri atkarīgiem*, ja eksistē to netriviāla lineāra kombinācija, kas ir vienāda ar $\mathbf{0}$:

$$\exists \lambda_1, ..., \lambda_n : \exists \lambda_i \neq 0 : \ \lambda_1 \mathbf{x}_1 + ... + \lambda_n \mathbf{x}_n = 0.$$

Lineāras telpas L elementus $\mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_n$ sauc par *lineāri neatkarī-*

giem, ja tikai to triviāla lineāra kombinācija ir vienāda ar 0:

$$\lambda_1\mathbf{x}_1 + ... + \lambda_n\mathbf{x}_n = \mathbf{0} \implies \forall i \lambda_i = 0.$$

1.5. teorēma.

1. $\mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_n$ ir lineāri atkarīga kopa $\iff$ $\exists \mathbf{x}_i$ tāds, ka

$$\mathbf{x}_i \in \langle \mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_{i-1}, \mathbf{x}_{i+1}, ..., \mathbf{x}_n \rangle.$$

2. Ja S ir lineāri neatkarīga kopa un $T \subseteq S$, tad T ir lineāri neatkarīga kopa.

PIERĀDĪJUMS

1. Ja $\mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_n$ ir lineāri atkarīga kopa, tad eksistē netriviāla lineāra kombinācija

$$\lambda_1\mathbf{x}_1 + ... + \lambda_n\mathbf{x}_n = 0,$$

kur $\lambda_i \neq 0$. Seko, ka

$$\mathbf{x}_i = -\frac{1}{\lambda_i} \sum_{1 \leq j \leq n, j \neq i} \lambda_j \mathbf{x}_j.$$

Ja $\mathbf{x}_i \in \langle \mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_{i-1}, \mathbf{x}_{i+1}, ..., \mathbf{x}_n \rangle$, tad

$$\mathbf{x}_i = \sum_{1 \leq j \leq n, j \neq i} \mu_j \mathbf{x}_j.$$

Seko, ka

$$\sum_{1 \leq j \leq n, j \neq i} \mu_j \mathbf{x}_j - \mathbf{x}_i = 0$$

ir netriviāla lineāra kombinācija.

2. Pieņemsim, ka $S = \{\mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_m, ..., \mathbf{x}_n\}$ un $T = \{\mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_m\}$.

Ja T būtu lineāri atkarīga kopa, tad eksistē netriviāla lineāra kombinācija

$$\lambda_1 \mathbf{x}_1 + ... + \lambda_m \mathbf{x}_m = 0,$$

kas būtu arī netriviāla lineāra kombinācija kopai S. ■

1.6. teorēma. $\{\mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_n\} \subseteq L$ ir lineāri neatkarīga kopa un $\{\mathbf{y}_1, ..., \mathbf{y}_m\} \subseteq$ L ir patvaļīga apakškopa.

$$\mathbf{x}_i \in \langle \mathbf{y}_1, ..., \mathbf{y}_m \rangle, \forall i \implies n \leq m.$$

PIERĀDĪJUMS Ir dota sistēma

$$\begin{cases} \mathbf{x}_1 = \alpha_{11}\mathbf{y}_1 + ... + \alpha_{1m}\mathbf{y}_m \\ ... \\ \mathbf{x}_n = \alpha_{n1}\mathbf{y}_1 + ... + \alpha_{nm}\mathbf{y}_m. \end{cases}$$

Pieņemsim, ka eksistē lineāra kombinācija

$$\lambda_1\mathbf{x}_1 + ... + \lambda_n\mathbf{x}_n = 0.$$

Pārveidosim šo lineāro kombināciju, izsakot $\mathbf{x}$ kā funkcijas no $\mathbf{y}$:

$$\begin{aligned} \lambda_1\mathbf{x}_1 + ... + \lambda_n\mathbf{x}_n = \\ \lambda_1(\alpha_{11}\mathbf{y}_1 + ... + \alpha_{1m}\mathbf{y}_m) + ... + \lambda_n(\alpha_{n1}\mathbf{y}_1 + ... + \alpha_{nm}\mathbf{y}_m) = \\ (\alpha_{11}\lambda_1 + \alpha_{21}\lambda_2 + ... + \alpha_{n1}\lambda_n)\mathbf{y}_1 + ... \\ (\alpha_{1m}\lambda_1 + \alpha_{2m}\lambda_2 + ... + \alpha_{nm}\lambda_n)\mathbf{y}_m = 0. \end{aligned}$$

Ja $\lambda_1, ..., \lambda_n$ apmierina sistēmu

$$\begin{cases} \alpha_{11}\lambda_1 + \alpha_{21}\lambda_2 + ... + \alpha_{n1}\lambda_n = 0 \\ ... \\ \alpha_{1m}\lambda_1 + \alpha_{2m}\lambda_2 + ... + \alpha_{nm}\lambda_n = 0, \end{cases}$$

tad $\lambda_1\mathbf{x}_1 + ... + \lambda_n\mathbf{x}_n = 0$.

Pieņemsim, ka $n > m$. Tad sistēmai attiecībā uz $\lambda_1, ..., \lambda_n$ ir netriviāls atrisinājums (tas seko no Gausa metodes).

Seko, ka kopa $\{\mathbf{x}_1, ..., \mathbf{x}_n\}$ nav lineāri neatkarīga. ■

1.7. teorēma. Ja S un S' ir lineāri neatkarīgas ekvivalentas galīgas L apakškopas, tad $|S| = |S'|$.

PIERĀDĪJUMS No iepriekšējās teorēmas seko, ka $|S| \leq |S'|$ un $|S'| \leq |S|$. ■

1.2.2. Lineāras telpas bāze

Lineāri neatkarīgu kopu $B \subseteq L$ sauc par *maksimālu lineāri neatkarīgu kopu* , ja

$$B \subseteq B' \wedge B' - \text{lineāri neatkarīga} \implies B = B'.$$

Par lineāras telpas *bāzi* sauc tās maksimālu neatkarīgu apakškopu.

1.8. teorēma. Dota lineāra telpa L. Zemāk dotie apgalvojumi ir loģiski ekvivalenti.

1. B ir L bāze.
2. B ir minimāla L veidotājsistēma.
3. $\forall x \in L$ ir viennozīmīgi izsakāms B elementu lineāras kombinācijas veidā:
$$\exists\,!\ \alpha_1, ..., \alpha_n : x = \alpha_1 e_1 + ... + \alpha_n e_n.$$
4. B ir lineāri neatkarīga L veidotājsistēma.

PIERĀDĪJUMS

$\underline{1 \implies 2}$

$\mathbf{x} \in L$ $\implies$ $\{B, x\}$ ir lineāri atkarīga $\implies$ eksistē netriviāla lineāra kombinācija

$$\sum_{\mathbf{e}\in B} \lambda_e \mathbf{e} + \lambda \mathbf{x} = \mathbf{0}.$$

Ja $\lambda = 0$, tad B ir lineāri atkarīga - tas nevar būt, tāpēc x izsakās kā B elementu lineāra kombinācija. Pierādījām, ka B ir veidotājsistēma.

Pieņemsim, ka eksistē mazāka veidotājsistēma $B' \subset B$. Ja $\mathbf{f} \in B \setminus B'$ $\implies$

$$\mathbf{f} = \sum_{\mathbf{e}\in B'} \lambda_e \mathbf{e}$$

un eksistē netriviāla lineāra kombinācija

$$\sum_{\mathbf{e}\in B'} \lambda_e \mathbf{e} - \mathbf{f} = 0,$$

kas ir pretruna, jo B ir lineāri neatkarīga.

<u>$2 \implies 3$</u>

Pieņemsim, ka B ir minimāla veidotājsistēma. Tad $\forall \mathbf{x} \in L$ ir izsakāms B elementu lineāras kombinācijas veidā:

$$\exists \alpha_1, ..., \alpha_n : \mathbf{x} = \alpha_1 \mathbf{e}_1 + ... + \alpha_n \mathbf{e}_n.$$

Pieņemsim, ka $\mathbf{x}$ var izteikt divos veidos:

$$\mathbf{x} = \alpha_1 \mathbf{e}_1 + ... + \alpha_n \mathbf{e}_n = \alpha_1' \mathbf{e}_1 + ... + \alpha_n' \mathbf{e}_n.$$

Seko, ka

$$\underbrace{(\alpha_1 - \alpha_1')}_{=\mu_1} \mathbf{e}_1 + ... + \underbrace{(\alpha_n - \alpha_n')}_{=\mu_n} \mathbf{e}_n = 0.$$

Ja $\exists i$ tāds, ka $\mu_i \neq 0$, tad $\mathbf{e}_i$ var izteikt kā pārējo B elementu lineāru kombināciju. Seko, ka B nav minimāla veidotājsistēma, jo $B \backslash \{\mathbf{e}_i\}$ arī ir veidotājsistēma.

<u>$3 \implies 1$</u>

Pieņemsim, ka $\forall \mathbf{x} \in L$ ir viennozīmīgi izsakāms B elementu lineāras kombinācijas veidā:

$$\exists! \alpha_1, ..., \alpha_n : \mathbf{x} = \alpha_1 e_1 + ... + \alpha_n \mathbf{e}_n, \text{ kur } \mathbf{e}_i \in B.$$

Ja B būtu lineāri atkarīga kopa, tad eksistētu netriviāla lineāra kombinācija

$$\lambda_1\mathbf{e}_1 + ... + \lambda_n\mathbf{e}_n = 0$$

un elementu $\mathbf{0}$ varētu izteikt kā B lineāru kombināciju divos dažādos veidos.

Pieņemsim, ka B nav maksimāla lineāri neatkarīga kopa - $\exists$ $\mathbf{x}$ tāds, ka $\{B, \mathbf{x}\}$ ir lineāri neatkarīga kopa. Tad $\mathbf{x}$ nevarētu iztekt kā B lineāru kombināciju - pretruna. $\blacksquare$

1.4. piezīme. Ja $B = \{\mathbf{e}_1, ..., \mathbf{e}_n\}$ ir L bāze un

$$\mathbf{x} = \alpha_1\mathbf{e}_1 + ... + \alpha_n\mathbf{e}_n,$$

tad lauka elementus $\alpha_1, ..., \alpha_n$ sauc par $\mathbf{x}$ *koordinātēm* attiecība uz B.

1.8. piemērs. *Kanoniskās bāzes* telpās k^n, $Fun(X, k)$, $\mathcal{M}_{n,l}(k)$.

1.9. teorēma. Dota lineāra telpa L, kurai eksistē galīga veidotājsistēma.

1. Eksistē L bāze.
2. Ja $\{\mathbf{f}_1, ..., \mathbf{f}_m\} \subseteq L$ ir lineāri neatkarīga kopa, tad to var papildināt līdz L bāzei.

PIERĀDĪJUMS

1. Pieņemsim, ka ir dota L galīga veidotājsistēma $\Gamma = \{\mathbf{g}_1, ..., \mathbf{g}_l\}$. Galīgā laikā varam atrast minimālu veidotājsistēmu $B \subseteq \Gamma$ - tā ir L bāze.

2. Pieņemsim, ka kopa $B = \{\mathbf{e}_1, ..., \mathbf{e}_n\} \subseteq L$ ir bāze, $n \geq m$. Apskatīsim elementu virkni

$$(\mathbf{f}_1, ..., \mathbf{f}_m, \mathbf{e}_1, ..., \mathbf{e}_n).$$

Lasīsim šo virkni no kreisās puses un svītrosim visus elementus, kas izsakās kā iepriekšējo elementu lineāra kombinācija. Rezultātā iegūsim virkni

$$(\mathbf{f}_1, ..., \mathbf{f}_m, \mathbf{e}_{i_1}, ..., \mathbf{e}_{i_j}).$$

Ja eksistētu netriviāla lineāra kombinācija

$$\lambda_1\mathbf{f}_1 + ... + \lambda_m\mathbf{f}_m + \mu_1\mathbf{e}_{i_1} + ... + \mu_j\mathbf{e}_{i_j} = 0,$$

tad $\mathbf{e}$ ar maksimālo indeksu, kuram $\mu \neq 0$ varētu izteikt kā iepriekšējo lineāru kombināciju - pretruna. Seko, ka kopa

$$B' = \{\mathbf{f}_1, ..., \mathbf{f}_m, \mathbf{e}_{i_1}, ..., \mathbf{e}_{i_j}\}$$

ir lineāri neatkarīga.

$\forall \mathbf{x} \in L$ izsakās kā B elementu lineāra kombinācija, tātad arī kā B' lineāra kombinācija, jo visi izsvītrotie B elementi arī izsakās kā B' elementu lineāras kombinācijas. Seko, ka B' ir lineāri neatkarīga, minimāla veidotājsistēma, tātad bāze. ■

1.5. piezīme. Bāzes nav noteiktas viennozīmīgi, ja neskaita dažus speciālgadījumus.

1.6. piezīme. Iepriekšējās teorēmas var vispārināt uz gadījumu, kad lineārajās telpās neeksistē galīgas veidotājsistēmas. Visām lineārajām telpām eksistē bāzes, katru lineāri neatkarīgu apakškopu var papildināt līdz bāzei.

1.2.3. Lineāras telpas dimensija

k-lineārai telpai L var eksistēt vai nu galīga vai arī bezgalīga minimāla veidotājsistēma. L sauc, attiecīgi, par *galīgi dimensionālu* vai *bezgalīgi dimensionālu* telpu.

Ja L eksistē minimāla veidotājsistēma ar n elementiem, tad saka, ka L *dimensija* ir n, $\dim_k(L) = n$.

Ja $L = \{0\}$, tad saka, ka $\dim_k(L) = 0$.

1.9. piemērs. $\dim_k(k^n) = n$.
$\dim_k(Fun(X, k)) = |X|$.
$\dim_k(\mathcal{M}_{n,l}(k)) = nl$.

2. 8.mājasdarbs

8.1 Nosakiet, vai dotās kopas ar dotajām operācijām ir lineāras telpas:

(a) tādu plaknes vektoru kopu, kuru galapunkts pieder taisnei

$$x + y = 1$$

(sākumpunkts ir $(0, 0)$), operācijas - vektoru saskaitīšana un reizināšana ar skaitli;

(b) tādu plaknes vektoru kopu, kuru galapunkts pieder pirmajam kvadrantam (sākumpunkts ir $(0, 0)$), operācijas - vektoru saskaitīšana un reizināšana ar skaitli;

(c) viena reāla argumenta funkcijas $f(x)$ ar nosacījumu

$$f(1) = a,$$

kur $a \in \mathbb{R}$ ir fiksēts, operācijas - funkciju saskaitīšana un reizināšana ar skaitli;

(d) fiksētas homogēnas lineāru vienādojumu sistēmas virs lauka k atrisinājumu kopa, operācijas - atrisinājumu (kā vektoru) saskaitīšana un reizināšana ar k elementiem;

(e) simetriskas matricas no kopas $\mathcal{M}_{n,n}(k)$, operācijas - matricu saskaitīšana un reizināšana ar k elementiem;
(f) matricas no kopas $\mathcal{M}_{n,n}(k)$, kuru determinants ir vienāds ar 0, operācijas - matricu saskaitīšana un reizināšana ar k elementiem.

8.2 Pierādīt, ka dotās funkciju kopas ir lineāri neatkarīgas lineārajā telpā $Fun(\mathbb{R}, \mathbb{R})$:

(a) $\{\sin(x), \cos(x)\}$;
(b) $\{e^{a_1 x}, e^{a_2 x}, e^{a_3 x}\}$;

8.3 Noteikt vai dotā kopa ir lineāri neatkarīga lineārajā telpā $\mathbb{Q}^4$, ja ir neatkarīga, tad papildināt līdz bāzei:

(a) $\{(1, -1, 1, -1), (1, 2, -3, 1), (0, 2, 1, 0)\}$;
(b) $\{(1, -1, 1, -1), (1, 2, -3, 1), (1, 5, -7, 3)\}$.